

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2026-1-31>

В. А. Танцюра

*Український державний університет імені Михайла Драгоманова,
м. Київ, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-0161-1734> – Танцюра В. А.

 Tantsiura@ukr.net

ОРГАНІЗАЦІЙНА СТРУКТУРА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНІ НАПРЯМИ ЦЕНТРІВ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ УКРАЇНИ

У статті здійснено комплексний аналіз організаційної структури та функціональних напрямів діяльності центрів соціальних служб України як ключових інституцій у системі соціального захисту населення. В умовах сучасних соціальних трансформацій, спричинених військовими діями, внутрішнім переміщенням населення, зростанням рівня соціальної вразливості окремих груп та поширенням кризових ситуацій у сім'ях, діяльність центрів соціальних служб набуває особливого значення. Вони відіграють ключову роль у виконанні державної соціальної політики на місцевому рівні, сприяючи доступності соціальних послуг для дітей, людей з інвалідністю, осіб похилого віку та сімей, які опинилися в складних життєвих умовах.

Мета дослідження полягає у науковому аналізі багаторівневої організаційної структури центрів соціальних служб, визначенні їхніх функціональних напрямів та окресленні ролі у забезпеченні соціального захисту населення. У роботі розглянуто три рівні функціонування: національний, регіональний та місцевий.

У статті детально охарактеризовано внутрішню структуру центрів соціальних служб, яка включає адміністративний відділ, відділи соціальної роботи з сім'ями та дітьми, молоддю, осіб з інвалідністю та літніх людей, відділ профілактики домашнього насильства, відділ соціальних програм і проєктів, а також інформаційно-консультаційний сектор. Кожен із цих структурних елементів виконує специфічні функції, спрямовані на забезпечення комплексної підтримки громадян та підвищення ефективності соціальної політики.

Результати дослідження дозволяють окреслити перспективи удосконалення діяльності центрів соціальних служб, зокрема через посилення координації між рівнями управління, впровадження сучасних технологій у сфері соціальної роботи, розширення спектру послуг та активізацію співпраці з неурядовими організаціями та міжнародними партнерами. Таким чином, центри соціальних служб України виступають не лише інституціями соціальної підтримки, але й важливими агентами соціальних змін, що забезпечують інтеграцію вразливих груп у суспільство та сприяють формуванню інклюзивної соціальної політики.

Ключові слова: центри соціальних служб, соціальна робота, структура роботи, напрямки роботи, соціальна політика, вразливі групи.

V. A. Tantsiura

Mykhailo Drahomanov State University of Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORGANIZATIONAL STRUCTURE AND FUNCTIONAL DIRECTIONS OF SOCIAL SERVICE CENTERS OF UKRAINE

The article provides a comprehensive analysis of the organizational structure and functional directions of social service centers in Ukraine as key institutions within the national system of social protection. In the context of contemporary social transformations caused by military actions, internal displacement of the population, the growing vulnerability of certain social groups, and the spread of crisis situations in

families, the activities of social service centers acquire particular importance. They serve as an essential instrument for implementing state social policy at the local level, ensuring accessibility of social services for children, persons with disabilities, the elderly, and families facing difficult life circumstances.

The purpose of the study is to conduct a scientific analysis of the multi-level organizational structure of social service centers, to define their functional directions, and to outline their role in ensuring social protection of the population. The paper examines three levels of functioning: national, regional, and local.

The article provides a detailed description of the internal structure of social service centers, which includes the administrative department, departments of social work with families and children, youth, persons with disabilities and the elderly, the department for prevention of domestic violence, the department of social programs and projects, as well as the information and consultation sector. Each of these structural elements performs specific functions aimed at providing comprehensive support to citizens and increasing the effectiveness of social policy.

The results of the study make it possible to outline prospects for improving the activities of social service centers, in particular through strengthening coordination between levels of governance, introducing modern technologies in the field of social work, expanding the range of services, and intensifying cooperation with non-governmental organizations and international partners. Thus, social service centers in Ukraine act not only as institutions of social support but also as important agents of social change, ensuring the integration of vulnerable groups into society and contributing to the development of inclusive social policy.

Key words: social service centers, social work, work structure, work directions, social policy, vulnerable groups.

Актуальність проблеми. Сучасні соціальні процеси в Україні характеризуються значними викликами: військові дії, внутрішнє переміщення населення, зростання рівня соціальної вразливості окремих груп, поширення кризових ситуацій у сім'ях. У цих умовах особливого значення набуває діяльність центрів соціальних служб, які виступають ключовим інструментом реалізації державної соціальної політики на місцевому рівні. Центри соціальних служб в Україні є ключовими інституціями у реалізації державної соціальної політики. Їхня робота спрямована на забезпечення соціального захисту, профілактику негативних явищ та підтримку інтеграції громадян у суспільство. Вони забезпечують доступність соціальних послуг для різних категорій населення, зокрема дітей, осіб з інвалідністю, літніх людей та сімей, що перебувають у складних життєвих обставинах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження українських науковців (зокрема, О. Безпалько, І. Зверева) акцентують на важливості нормативно-правової бази, яка визначає стандарти та принципи надання соціальних послуг. У працях І. Пінчук, Т. Семигіної та інших дослідників розглядаються напрями роботи з сім'ями у кризових ситуаціях, дітьми-сиротами, внутрішньо переміщеними особами, ветеранами АТО/ООС та людьми з інвалідністю. Відзначається важливість інклюзивних практик та розвитку сімейних форм виховання [2, 7, 8].

У публікаціях, що базуються на досвіді країн ЄС (наприклад, дослідження Ради Європи та ЮНІСЕФ), підкреслюється значення інтеграції міжнародних стандартів у діяльність українських соціальних служб. Особливу увагу приділено

розвитку волонтерства, наставництва та патронатних сімей як інноваційних форм соціальної підтримки.

Науковці акцентують на необхідності удосконалення організаційної структури, впровадження інноваційних практик та посилення співпраці з громадою. Водночас актуальними залишаються питання фінансової стабільності, кадрового розвитку та інтеграції міжнародних стандартів у національну систему соціальної роботи [5].

Мета статті полягає у науковому аналізі організаційної структури та функціональних напрямів діяльності центрів соціальних служб України, а також у визначенні їхньої ролі в системі соціального захисту населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Структура центрів соціальних служб (ЦСС) в Україні є багаторівневою мережею, що включає наступні рівні: національний, регіональний та місцевий.

Національний рівень представлений Міністерством соціальної політики та центральними органами виконавчої влади. На цьому рівні забезпечується формування державної соціальної політики; розробка законодавчих та нормативно-правових актів; визначення стандартів і критеріїв якості соціальних послуг; координація діяльності регіональних та місцевих органів. Прикладами програм є Закон «Про соціальні послуги» (2019), Національна стратегія деінституціалізації, а також програма «Бар'єрність – нуль», що забезпечує інклюзію осіб з інвалідністю тощо [6].

Регіональний рівень охоплює обласні державні адміністрації та їхні управління соціального захисту. Тут здійснюється реалізація державної політики на території області;

відбувається методичне забезпечення та контроль діяльності місцевих центрів; збір та аналіз статистичних даних щодо надання соціальних послуг; організація програм соціальної підтримки на регіональному рівні. До закладів на цьому рівні належать управління соціального захисту населення, відділи у справах сім'ї та дітей, відділи підтримки осіб з інвалідністю, відділи профілактики соціальних ризиків. Вони впроваджують обласні програми підтримки сімей у складних життєвих обставинах, створюють регіональні центри підтримки прийомних сімей та реалізують програми соціальної інтеграції ветеранів АТО/ООС тощо.

Місцевий (локальний) рівень включає міські, районні та селищні центри соціальних служб, які безпосередньо працюють із населенням. На цьому рівні здійснюється надання соціальних послуг конкретним отримувачам; соціальне консультування, психологічна та юридична допомога; робота з сім'ями у кризових ситуаціях; організація програм підтримки дітей, літніх людей, осіб з інвалідністю; профілактика домашнього насильства, залежностей, соціальної ізоляції; залучення громади до соціальних ініціатив, розвиток волонтерства тощо. Прикладами є патронатні сім'ї, програми «Простір дружній до дитини», ініціативи протидії домашньому насильству та волонтерські проєкти на рівні громади тощо.

Таким чином, національний рівень відповідає за стратегічне управління та законодавчу базу, регіональний рівень – за координацію та методичну підтримку, а місцевий рівень – за безпо-

середнє надання послуг громадянам (табл. 1.) [1, 3, 4, 10].

Організаційна структура та функціональні напрями центрів соціальних служб України є важливим предметом дослідження у контексті сучасних соціальних трансформацій. Вивчення організаційної побудови та функціональних напрямів центрів соціальних служб дозволяє зрозуміти механізми їхньої роботи, визначити сильні сторони та окреслити напрями удосконалення.

У структурі центрів соціальних служб функціонують наступні відділи:

1. Адміністративний відділ, який виконує управлінські та організаційні функції: забезпечує фінансове планування, кадрову політику, ведення звітності та загальне керівництво діяльністю центру. Це ядро управління, яке координує роботу всіх інших відділів.

2. Відділ соціальної роботи з сім'ями та дітьми. Основна діяльність якого спрямована на підтримку сімей у складних життєвих обставинах, профілактику соціального сирітства та захист прав дітей. Відділ реалізує програми допомоги кризовим сім'ям, сприяє розвитку сімейних форм виховання.

3. Відділ соціальної роботи з молоддю зосереджується на профілактиці ризикованої поведінки серед молоді, підтримці молодіжних ініціатив та розвитку соціальної активності. Його діяльність має превентивний характер і спрямована на формування здорового способу життя.

4. Відділ підтримки осіб з інвалідністю та літніх людей забезпечує реабілітацію, соціальну

Таблиця 1

Структура центрів соціальних служб України

Рівень	Основні відділи / структури	Функції	Приклади програм та проєктів
Національний	Міністерство соціальної політики України; департаменти (соціальних послуг, захисту прав дітей, інтеграції осіб з інвалідністю)	Формування державної політики, законодавство, стандарти, міжнародна співпраця	Закон «Про соціальні послуги» (2019); Національна стратегія реформування системи інституційного догляду та виховання дітей (деінституціалізація); Програма «Бар'єрність – нуль» (інклюзія осіб з інвалідністю)
Регіональний	Обласні управління соціального захисту; відділи у справах сім'ї та дітей, відділи підтримки осіб з інвалідністю	Методичне керівництво, моніторинг, координація програм на рівні області	Обласні програми підтримки сімей у складних життєвих обставинах; регіональні центри підтримки прийомних сімей; програми соціальної інтеграції ветеранів АТО/ООС
Місцевий (локальний)	Міські, районні та селищні центри соціальних служб; відділи: сімей та дітей, молоді, осіб з інвалідністю, профілактики насильства, соціальних програм	Безпосереднє надання послуг громадянам, консультування, профілактика, робота з громадами	Патронатні сім'ї; «Простір дружній до дитини» (центри підтримки дітей та молоді); програми протидії домашньому насильству; волонтерські ініціативи на рівні громади

адаптацію та організацію догляду за людьми з інвалідністю та особами похилого віку. Його функції включають сприяння інклюзії та підвищення якості життя цих категорій населення.

5. Відділ профілактики домашнього насильства виконує завдання з реагування на випадки насильства, надає кризові інтервенції, психологічну та юридичну допомогу постраждалим. Це ключовий структурний елемент у системі захисту прав людини.

6. Відділ соціальних програм і проєктів займається реалізацією соціальних програм, моніторингом їх ефективності та співпрацею з неурядовими організаціями та міжнародними партнерами. Його діяльність спрямована на розширення спектру послуг та залучення додаткових ресурсів.

7. Інформаційно-консультаційний сектор забезпечує первинне консультивання громадян, реєстрацію звернень та просвітницьку діяльність. Це перший контактний пункт для клієнтів, який сприяє доступності соціальних послуг [4, 9, 10].

До системи центрів соціальних служб Києва входять Київський міський центр соціальних служб (КМЦСС) та районні центри (РЦСС), які забезпечують соціальну підтримку мешканцям столиці. Ці установи надають широкий спектр допомоги починаючи від соціальної та психологічної підтримки до інформаційних послуг для різних категорій населення: сім'ї, діти та молодь у СЖО; учасники АТО/ООС та їхні родини; ВПО; жертви домашнього насильства чи торгівлі людьми; особи із залежностями; хворі на ВІЛ/СНІД та ін.

Київський міський центр соціальних служб є спеціалізованою установою, що відповідає за методичне забезпечення соціальної роботи, організацію навчання та координацію надання послуг у місті. Він підпорядковується Службі у справах дітей та сім'ї виконавчого органу Київської міської ради.

Серед основних напрямів діяльності КМЦСС можна виокремити методичну підтримку у сфері соціальної роботи та надання послуг; організацію навчальних програм для фахівців; проведення інформаційних кампаній щодо сімейних цінностей, профілактики соціального сирітства та запобігання насильству; підготовка спеціалістів районних адміністрацій, які управляють системою соціальних послуг; надання інформаційних та консультативних послуг.

Районні центри соціальних служб у Києві реалізують комплексну підтримку відповідно до державних стандартів та методичних рекомендацій, орієнтуючись на потреби осіб, які

перебувають у складних життєвих ситуаціях та потребують допомоги.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У ході дослідження було встановлено, що центри соціальних служб України є ключовими інституціями у системі соціального захисту населення, які забезпечують реалізацію державної соціальної політики на різних рівнях управління – національному, регіональному та місцевому. Їхня багаторівнева структура дозволяє поєднувати стратегічне планування та законодавче забезпечення з практичною роботою безпосередньо з громадянами. Внутрішня організація центрів, що включає адміністративні, профільні та консультативні відділи, забезпечує комплексність та ефективність соціальної підтримки.

Центри соціальних служб виконують важливі функції: надання соціальних послуг, профілактика негативних явищ, підтримка сімей у кризових ситуаціях, сприяння інклюзії осіб з інвалідністю, розвиток волонтерства та громадських ініціатив. Вони виступають не лише інституціями допомоги, але й агентами соціальних змін, спрямованих на інтеграцію вразливих груп у суспільство та формування інклюзивної соціальної політики.

Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на вивчення інноваційних практик соціальної роботи, зокрема застосування цифрових технологій, онлайн-консультивання та електронних сервісів для громадян.

Список літератури:

1. Горбатюк С. Є. Державне регулювання соціальної роботи в Україні : дис. ... канд. наук з держ. упр.: спец. 25.00.02 / Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2009. 236 с
2. Гусак Н., Кабаченко Н. Управління діяльністю соціальних служб. Навчальний посібник. К. : К. І.С., 2013. 178 с.
3. Деякі питання діяльності центрів надання соціальних послуг: постановою Кабінету Міністрів України від 03 березня 2020 р. № 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 2.03.2026).
4. Загальне положення про центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 серпня 2004 № 1126. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/8192840> (дата звернення: 18.03.2026).
5. Николаєва В. І. Організаційне забезпечення системи соціальної роботи в Україні: сучасні реалії. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Державне управління.* Том 30 (69) № 3 2019 С. 131–137. DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.3/23> (дата звернення: 11.03.2026).

6. Про соціальні послуги : Закон України від 17 січня 2019 року № № 2671-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (дата звернення: 20.03.2026).

7. Семигіна Т. Класифікація та стандартизація соціальних послуг: міжнародний та український досвід : аналітичні матеріали. Київ : ПРООН, 2024. 274 с.

8. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с. URL: <https://mgmedkoledg.kl.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/Suchasna-sotsialna-robota.pdf> (дата звернення: 20.04.2026)

9. Соціальні заклади України : інформаційний довідник / упор. Н. В. Сушицька, К. В. Данилюк, О. М. Мариніч. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. 187 с. URL: <https://enpuirb.edu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6eebe807-0cda-4842-9b4b-15ac1658faeb/content> (дата звернення: 5.03.2026).

10. Типове положення про центри надання соціальних послуг. Постанова Кабінету міністрів України від 3 березня 2020 року № 177. URL: <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-230069664/230069664> (дата звернення: 21.04.2026).

References:

1. Horbatiuk, S. Ye. (2009). Derzhavne rehulivannia sotsialnoi roboty v Ukraini: dys. ... kand. nauk z derzh. upr.: spets. 25.00.02 / Natsionalna akademiia derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy. Kyiv. 236 s. [in Ukrainian].

2. Husak, N., Kabachenko, N. (2013). Upravlinnia diialnistiu sotsialnykh sluzhb. Navchalnyi posibnyk. K. : K. I.S. 178 s. [in Ukrainian].

3. Deiaki pytannia diialnosti tsentriv nadannia sotsialnykh posluh: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03 bereznia 2020 r. № 177. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020->

[%D0%BF#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/177-2020-) (data zvernennia: 2.03.2026) [in Ukrainian].

4. Zahalne polozhennia pro tsentr sotsialnykh sluzhb dlia sim'i, ditei ta molodi: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 serpnia 2004 № 1126. <https://www.kmu.gov.ua/npas/8192840> (data zvernennia: 18.03.2026) [in Ukrainian].

5. Nykolaieva, V. I. (2019). Orhanizatsiine zabezpechennia systemy sotsialnoi roboty v Ukrain: suchasni realii. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho. Seriia: Derzhavne upravlinnia*. Tom 30 (69) № 3. S. 131–137. <https://doi.org/10.32838/2663-6468/2019.3/23> (data zvernennia: 11.03.2026 [in Ukrainian].

6. Pro sotsialni posluhy: Zakon Ukrainy vid 17 sichnia 2019 roku № № 2671-VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text> (data zvernennia: 20.03.2026) [in Ukrainian].

7. Semyhina, T. (2024). Klasyfikatsiia ta standartyzatsiia sotsialnykh poslih: mizhnarodnyi ta ukraïnskyi dosvid: analitychni materialy. Kyiv : PROON. 274 s. [in Ukrainian].

8. Semyhina, T. (2020) Suchasna sotsialna robota. Kyiv: Akademiia pratsi, sotsialnykh vidnosyn i turyzmu. 275 s. <https://mgmedkoledg.kl.com.ua/wp-content/uploads/2024/04/Suchasna-sotsialna-robota.pdf> (data zvernennia: 20.04.2026) [in Ukrainian].

9. Sukhytska, N. V., Danyliuk, K. V., Marynich, O. M. (2023). Sotsialni zaklady Ukrainy : informatsiinyi dovidnyk / upor. Kyiv: Vyd-vo UDU imeni Mykhaila Drahomanova. 187s. <https://enpuirb.edu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6eebe807-0cda-4842-9b4b-15ac1658faeb/content> (data zvernennia: 5.03.2026) [in Ukrainian].

10. Typove polozhennia pro tsentry nadannia sotsialnykh posluh. Postanova Kabinetu ministriv Ukrainy vid 3 bereznia 2020 roku № 177. <https://www.slideshare.net/slideshow/ss-230069664/230069664> (data zvernennia: 21.04.2026) [in Ukrainian].

В. А. Танцюра

Оглядова стаття

Дата першого надходження статті до видання: 04.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 22.05.2026